

VNS /2003 vp

**Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle
Makedonian Concordia-operaation voimankäyttö-
sääntöjä koskevasta varaumasta sekä Naton voiman-
käytösäännöistä evakuointitilanteessa**

Rauhanturvaamislain 2 §:n 2 momenttiin perustuva

**Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle
Makedonian Concordia-operaation voimankäytösääntöjä koskevasta
varaumasta sekä Naton voimankäytösäännöistä evakuointitilanteessa**

Tasavallan presidentti päätti 13.3.2003 Suomen osallistumisesta EU:n ensimmäiseen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Concordiaan Makedoniassa (FYROM, Former Yugoslav Republic of Macedonia). Ennen päätöstä valtioneuvosto kuuli rauhanturvaamislain 2 §:n 1 momentin mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaa.

Concordiaan liittyvissä voimankäyttövaltuuksissa oli kaksi yksittäistä seikkaa, jotka olisivat rauhanturvaamislain mukaan edellyttäneet asian täysistuntokäsittelyä eduskunnassa. Tämä johtuu siitä, että rauhanturvaamislain 2 § 2 momentin mukaan perinteistä rauhanturvaamista vaativimmat voimankäytösäännöt edellyttävät täysistuntokäsittelyä ennen asiaa koskevan esityksen tekemistä tasavallan presidentille.

Koska eduskunnan täysistuntokäsittely ei ollut Concordiaan joukkoja lähetettäessä käytännössä mahdollista vaalitauon vuoksi, tasavallan presidentin ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan (UTVA) kokouksessa sovittiin, että täysistuntokäsittelyä edellyttävät voimankäytösäännöt saatetaan eduskunnan käsiteltäviksi myöhemmin.

Kysymyksessä oli ensinnäkin Concordian voimankäytösääntöjen yksittäinen kohta, joka mahdollistaa hyökkäyksen luonteisen voimankäytön vihamielisen aikomuksen osoittajaa kohtaan ("attack against hostile intent"). Toiseksi, mikäli Concordiaa toteuttavat EU:n lähettämät rauhanturvaajat jouduttaisiin turvallisuustilanteen radikaalisti huonontuessa evakuoimaan Makedoniasta, Nato toteuttaisi evakuoinnin ja soveltaisi tällöin Concordian omia voimankäytösääntöjä laajempia voimankäytösääntöjä. — Natosta saatiin kesäkuun lopussa vahvistus, että käyttöön tulisivat KFORin voimankäytösäännöt.

Edellämainitut voimankäytösäännöt eivät ole sisältönsä puolesta Suomen kannalta ongelmallisia, sillä varsin samansisältöisiä sääntöjä sovelletaan mm. KFORissa, SFORissa (alunperin IFOR) ja ISAFissa Afganistanissa. Myös niiden osalta hallitus antoi selonteon eduskunnan täysistunnon käsiteltäviksi ennen esityksen viemistä tasavallan presidentille.

Selonteon antamisessa on näin ollen kyse rauhanturvaamislain mukaisen prosessin saattamisesta asianmukaisesti päätökseen myös eduskunnan osalta.

Vihamielinen aikomus (hostile intent)

Makedonian Concordia-operaatio on tehtäviensä luonteen perusteella tyypillinen ns. perinteinen rauhanturvaoperaatio. Operaation alussa arvioitu turvallisuusuhkien riskitaso on säilynyt alhaisena ja tilanne alueella on suhteellisen rauhallinen. Euroopan unioni päätti heinäkuussa Concordia-operaation lopettamisesta 15.12.2003. Todennäköisyys joutumisesta tilanteeseen, jossa olisi pohdittava hyökkäyksen luonteisia vastatoimia "vihamielisen aikomuksen" estämiseksi, on vähäinen.

Arvioitaessa "vihamielisen aikomuksen" vastatoimien oikeutusta on myös huomioitava se, että mm. ohjeellisissa Yhdistyneiden kansakuntien sihteeristön laatimissa rauhanturva koskevilla suuntaviivoissa (toukokuu 2002) sekä Euroopan unionin voimankäyttökonseptissa (marraskuu 2002) "vihamielisen aikomuksen" vastatoimet on hyväksytty voimankäytön oikeuttavina.

Naton voimankäyttösääntöjen soveltaminen

Päätettäessä Naton ja EU:n yhteistyöstä Concordia-operaatiossa sovittiin, että äärimmäisessä kriisitilanteessa EU:n ja Naton yhteinen riski- ja tilannearvio EU-rauhanturvaajien evakuoinnista laukaisee operaation joutumisen Naton komentoon sekä Naton KFOR-operaation voimankäyttösääntöjen soveltamisen.

KFOR- operaation voimankäyttösäännöt antavat mahdollisuuden korkeatasoiseen suojaan sekä rajoitettuun voimankäyttöön evakuointitilanteessa ja mahdollistavat täydellisen vetäytymisen sekä joukkojen evakuoinnin.

Esitetään, että ”vihamielistä aikomusta” koskevasta Suomen esittämästä varaumasta luovutaan.

Lisäksi esitetään, että mikäli joukkojen turvallisuustilanne vaatii ja joudutaan turvautumaan EU-rauhanturvaajien turvallisuuden takaamisoperaatioon ja evakuointiin, hyväksytään KFOR-operaation voimankäyttösääntöjen soveltaminen.